

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא מציעא - דף כ

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

מדוע "פקע ארזא דבי רב"?

דנו רב הונא ורב חסדא האם יש לדמות את החששות בגט לשטרי ממונות והאם יש ראייה מהמשנה. מספרת הגמ' שלאחר הדין ודברים "פקא ארזא דבי רב" ביאר רש"י (ד"ה פקע) נשבר העמוד שבית המדרש נשען עליו. (ועי' במהרש"א שביאר את הדין ודברים בין רבה לר"ח לאחר שנפל עמוד הבנין)

בזהירות יתירה אנו צריכים ללמוד את הנושא המדובר, אמוראים קדושי עליון שאין לנו שיג ושיח בעומק מחשבתם ותיבורם, אולם הבנת הדברים באה להשגיש לנו בדרגה אחרת ובהנחה, לא השאלות והפקת הלכות לאותם קדושי עליון, אלא אנו בדרכנו מה נוכל לעורר ליבנו לעבודת ד'.

מדוע נשבר עמוד בית המדרש, מבואר ברש"י שעמוד זה היה עמוד התמיכה של בית המדרש, בדברי רבנו חננאל מדייקים שתקרת בית המדרש התמוטטה, והלא דבר הוא. מה הנידון. שנפול היסוד יש פגם בבנין, מה אנו למדים מאותו מעשה נורא הבא לידי ביטוי בסיומו המפתיע והמעורר תהיה מה היה.

בביאור הענין שמעתי מהגר"א מן שליט"א, ובהקדמה לבירור הנושא ב"ארזא דבי רב" יש להקדים ולברר ברוח ימי ספירת העומר במעשה תלמידי ר"ע שנפטרו מפסח ועד עצרת. מבואר בגמ' ביבמות ובמדרש שנפטרו תלמידי ר"ע בין פסח לעצרת היות ולא נהגו כבוד זה בזה, או לשון אחר שהיתה עיניהם צרה זה בזה. וצריך להשכיל, האם יש מחלוקת בין גירסת הש"ס לגירסת המדרש, או שמא יש הקבלה בין לא נהגו כבוד כנגד עיניהם צרה.

עוד צריך להשכיל הזמן שנפטרו היה בין פסח לשבועות, הזמן המרומם ביותר, כפי שכתב הרמב"ן בביאורו על התורה, שימים אלה מוגדרים כימי חול המועד, מה קרה באותה עת? מדוע בימים מרוממים אלו נפטרו אותם תנאים ענקי הרוח. ובכלל, היכן מצאנו עונש מיתה על עבירות של בין אדם לחברו? עוד צריך ללבן בדבר המעשה, לאחר שנפטרו תלמידי ר"ע בא לרבותינו שבדרום ואמר להם אתם אל תהיו כמותם וכו', מלשון המדרש נראה שבא ר"ע לרבותינו שבדרום, היינו היו כבר בדרגה של "רבותינו", א"כ מה הנחיל להם ר"ע, הרי הם כבר היו רבותינו? עוד צריך להבין, מה השמחה היתירה שפסקו מלמות, מובן שאין סיבה להמשיך מנהגי אבלות, אבל שמחה יתירה מה זו עושה?

ביאר המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין (אור יחזקאל, מידות) שהראה הקב"ה למשה רבנו זור וזור ודורשו, וראה את ר"ע יושב ודורש תילי תילים של הלכות על כל תג, אמר משה רבנו להקב"ה יש לך אדם כזה ואתה נתון תורה על ידי? מבואר שמה רבנו אחז שנתנה התורה צריכה להיות ע"י התנא ר"ע והוא צריך להיות מוסר התורה. אמנם הקב"ה אמר לו שתוק כך עלתה לפני, אך משה רבנו אחז שסדר השתלשלות התורה בעולם צריך להיות ע"י ר"ע, וכך כלפי האמת תורה שבע"פ מיוחסת לר"ע ותלמידיו.

ביאר המשגיח, התורה מעידה על משה רבנו "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (מדבר יב, ג), כדי להנחיל תורה לעם ישראל, כדי להיות הראשון בסדר נתינת התורה לדורות, צריך שלמות אמינות ומלאה בהנהגת האדם ע"פ האדמה, וזה שהעידה התורה על משה רבנו שהוא ענו, מאוד, מכל האדם.

כאשר אמרו בש"ס שתלמידי ר"ע לא נהגו כבוד זה לזה, היה מקום לומר שיש כאן אמנם חסרון בבנין אדם לחברו, אך זה חסרון חיובי שלא בא לידי ביטוי בשורש השלמות. אך לזה השלימו במדרש שהשורש הוא "היתה עיניהם צרה זה בזה", החסרון הוא שורשי, מהותי. התורה צריכה לעבור בסדר הדורות ע"י התנא רבי עקיבא לדורות הממשך, אך תלמידיו שהיו עמו, לפי רום מדרגתם היה איזשהו חסרון דק מן הדק, שהם לא יכלו להיות ממעתיקי השמועה, כאמור להעביר את התורה צריך שלמות אמינית. אך מנגד נגזר שע"י ר"ע תעבור התורה.

לאחר שנפטרו תלמידי ר"ע, אמר ר"ע לחמשת התנאים שנשארו, אתם אל תהיו כמוהם, מה התכוון ר"ע לומר? הם כבר היו בדרגה של "רבותינו" ולא היה צריך לחדש להם בעצם התורה, אלא רק בצורת ההנהגה של מעבירי התורה. ביאר להם ר"ע, שדר נתינת התורה, יש אנשים שראויים להעביר את התורה מאור העבר אל דור העתיד, כאשר אותם תנאים קדושים, בעקבות הנהגה שאינה ראויה, לא זכו להיות בכלל מעבירי התורה מדור לדור, כיון שהיה להם הבנה בהנהגתם, שאינה עולה עם ההנהגה של כבוד זה לזה, ממילא הם לא היו ראויים להנחיל את התורה לדור הבא, א"כ כבר לא היה להם תפקיד בעולם, הם כבר לעצמם התרוממו לדרגת תנאים, תפקידם היה להעביר את התורה לדור הבא, אולם בהנהגתם לא זכו לכך, לכן לא היה להם מקום בעולם וסיימו את תפקידם. בא ר"ע לחמשת תלמידיו שנשארו, אמר להם, אתם תדבקו בהנהגה אחרת אל תהיו כמוהם, תדעו שיש לכם תפקיד להעביר את התורה לדורות הבאים.

עתה אף מובן, מדוע אנו נוהגים לדורי דורות מנהגי אבלות, לזכר אותם ענקי רוח, אין הכוונה שהאבלות היא על אותם תנאים, שהרי לא מצאנו עוד מנהגי אבלות על תנאים שנפטרו. אלא אבלים אנו על מיעוט התורה. כל התורה שבידינו, מחמת חמשת תלמידי ר"ע, שהם העבירו בסופו של דבר את התורה.

ונחשב עתה, אילו היו מעבירים לנו את התורה 24,000 תנאים, כמה תורה באיכות ובכמות הייתה בעם ישראל, לכן בימים אלו של הכנה לקבלת התורה אבלים אנו, על מיעוט התורה בעולם.

מעתה, הם לא היו חייבים מיתה על עוונם, אלא סיימו תפקידם היות ולא היו יכולים להמשיך בסדר העברת התורה. בימים של הכנה לקבלת התורה שם סיימו את תפקידם. ביום שפסקו מלמות ובא ר"ע לרבותינו שבדרום, זה היה יום שמחה להעברת התורה לדור העתיד.

"פקע ארזא דבי רב", שורש בית המדרש, היסוד עליו בית המדרש נמצא, כל מה שמעתיקי יכולים להתקיים זה רק בהנהגה מושלמת בבין אדם לחברו, כאשר היה דין ודברים בין רבה לר"ח, ולפי רום מדרגתם היה משהו דק מן הדק, שכתב רש"י (ד"ה מר אמר) "על שגדפתני" או "לביישיני", הורו משמים שביט המדרש עומד על תילו רק כאשר ההנהגה היא מושלמת.

סיכום הדף

נושא היום: שטר בלא חשש פרעון וכד' מחזיר. סימן בשטר שנמצא. דיני שובר.

שטרות שאין בהם חשש של נמלך או של פרעון מחזיר, ואלו הם, "אגרות שום" (בי"ד שכותבים שומת הלווה לצורך המלוה), "אגרות ממונ" (קיבל על צמו מזונות לבת אשתו), "שטרי חליצה" (היתר לשוק שהיא חלצה), "שטרי מיאון" (קטנה שממאנת בבעלה), "שטרי בירורין", (לבוני בבל שטר בי"ד כותבים את הטענות. לרב רימיה, שטר שמבואר בו מי הדיינים, מצד זה בורר לו אחד וכו'), **וכל מעשה בי"ד. נמצא טב בבי"ד של ר"ה**, ואמר שיש לחשוש לבי ערים זהות שיש בהם עוד בעל ואשה כשמות הכתובים בגט. **רבה טען** שהרי מדברי המשנה לפנינו מוכח שלא חוששים שהרי מבואר כל מעשה בי"ד יחזיר. **אמר לו רב חסדא** הרי במשנה מדובר בשטרות ממון אולי הקלו יותר מאשר איסורי עריות שבגט, **אמר לו רבה** והרי במשנה מבואר אף דין שטרי חליצה ומיאון שדינם באיסור. **לאחר הדין** נשבר העמוד שתמך את הבית, זה אמר בעבורי שגדפתני, וזה אמר בעבורי שהשבת על דברי לביישיני. מצא ארזא דבי רב, (ביאר רבה בר בר חנה, חמת של יין קטנה), או בתוך "דלוסקמא" (ביאר רבה בר שמואל, כעין שקית המשמשת לאחסון פריטים שלא יאבדו), **יחזיר** שיש כאן סימן למאבד (עיין בתוד"ה מצא בחפיסה).

מצא "תכריך" או "אגודה" של שטרות יחזיר. **ביארה המשנה "אגודה"** היינו ג' שטרות קשורין זה בזה. ו"תכריך" מבואר בגמ' ג' כרוכין זה בזה, **אין להוכיח שקשר מהווה סימן**, היות והעמיד רבי חייא שהסימן לא בקשירה אלא בצורת הכריכה. **וההבדל** בין "אגודה" ל"תכריך", "אגודה" מונחים השטרות אחד על השני ומגולגלים יחד. "תכריך" כל סוף שטר מונח על תחילת השטר הבא, וכך כרוכין ביחד. **המוצא יכריז** "שטרות מצאתי" והמאבד יאמר מספר השטרות וצורתם. (אם יאמר שני שטרות מצאתי אין בכך ראייה שהרי המוצא הרכיז "שטרות מצאתי". דנו הראשונים מדוע מפשטות הסוגיא עולה שצריך ג' סימנים, הכריכה ובנוסף לקיים ולא של לווה.)

לדעת רשב"י, אם השטרות של **לווה אחד** מג' מלוים יחזיר ללווה, אין לחשוש שנפל מהסופר של בי"ד בשעה שהיה צריך לקיים, כיון שאין אדם משהה את ההנפק ביד הסופר, בהכרח נפל מהלווה. **אם השטרות** היו של ג' לווים מאדם אחד, יחזיר למלווה, אין לחשוש שנפל מהלווים שהלכו לסופר, היות ומדובר שהיה בג' סוגי כתב, **וכן אין לחשוש** שהלכו לקיים את השטר, כיון שדרכו של מלווה לקיים ולא של לווה.

מצא אדם **שטר בין שטרותיו** ואינו יודע מי הפקיד אצלו המלווה או הלווה או שמא פרע חלק והוא שלישי ביניהם, **יהא מונח** עד שיבא אליהו (נחלקו הראשונים מה הדין כאשר לווה מודה). **מצא שובר בין שטרותיו**, החוב נפרע ומה שהשובר לא אצל הלווה היות והאמינו ושכח ליטול, וכ"ז דווקא באופן שמצא את השובר במקום השטרות הקרועים (או פרועים). **אמר רב רימיה בון אבא בשם רב**, סתם שובר שנמצא אצל מלווה אין ראייה שנופרע החוב, שמא הכין המלווה שיהיה מוכן אם יבא הלווה לפרוע בער"ש וכד'. ובכמה סוגיות מבואר שמוכיח על פרעון והעמידו שנמצא בין השטרות הקרועים: **א. שני יוסף בן שמעון** בעיר אחת ונמצא שובר על שם יוסף בן שמעון, שטרות שניהם פרועים. **ב. יתומי המלווה נפרעים** מיתומי הלווה בשבועה, ובין הדברים נשבעים "שלא נמצאנו שטר פרוע".

מבואר בבביתא שובר שיש בו עדים יתקיים בחותמיו, ולכאור' מבואר שנופרע החוב אף אם ימצא ביד המלווה. **מבארת הגמ'** שיתקיים השובר ע"י החתומים בו ויבררו האם נפרע החוב. **שובר שיש עליו עדים כשר**, הכוונה עדי קיום ולכן א אם נמצא אצל המלווה בהכרח החוב נפרע, **אף לרב רימיה** כיון שהשטר מקויים. **שובר שאין עליו עדי קיום**, ונמצא אצל שלישי, וטוען נפרע החוב, נאמן שהרי המלווה האמינו. **שובר שהיה כתוב על השטר חוב** לאחר חתימת העדים, מוכיח שהחוב נפרע אף אם השטר אצל המלווה, שאל"כ לא היה המלווה מקלקל את שטרו.

הדף עלך שנים אוחזין.